

वीरेन्द्रनगर नगरपालिका
स्थानीय राजपत्र

खण्ड : २ संख्या : २५ मिति : २०७६/०३/०२

भाग : २

**भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्न
अनुमति-पत्र जारी गर्ने सम्बन्धी निर्देशिका, २०७६**

सुर्खेत उपत्यकामा बढ्दो सहरीकरण र जनसंख्या वृद्धिका कारणले माग बमोजिम पानीको आपूर्ति हुन नसकि भूमिगत जलको उपयोग बढ्दै गइरहेको तथ्यलाई दृष्टिगत गरी परम्परागत धारा, कुवा, ईनारजस्ता प्राकृतिक पानीका स्रोतहरूलाई संरक्षण गर्दै सुर्खेत उपत्यकाका सतही पानीको स्रोत तथा भूमिगत जलभण्डारको समुचित उपयोग र प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न वाञ्छनीय देखिएकाले संवेदनशील र महत्वपूर्ण स्रोतको रूपमा रहेको भूमिगत जल स्रोतको समुचित उपयोग, प्रभावकारी तथा दिगो व्यवस्थापन गर्न सो स्रोतको उपयोगकर्ताहरूलाई अनुमति पत्रका दायरामा ल्याउन आवश्यक भएकोले, जलस्रोत ऐन, २०४९ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ (घ) (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नगर कार्यपालिकाको मिति २०७६।३।०१ को बैठकले यो निर्देशिका जारी गरेको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस निर्देशिकाको संक्षिप्त नाम “भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्न अनुमति पत्र जारी गर्ने सम्बन्धी निर्देशिका २०७६” रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा :

(क) “नगरपालिका” भन्नाले वीरेन्द्रनगर नगरपालिका सम्भन्तु पर्दछ ।

(ख) “कार्यपालिका” भन्नाले नगरपालिकाको कार्यपालिका सम्भन्तु पर्दछ ।

(ग) “अनुमति पत्र” भन्नाले नगरपालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रभित्र खानेपानी तथा सरसफाई सेवा सञ्चालन गर्न सेवा प्रदायकलाई प्रदान गरेको अनुमतिपत्र

- सम्भन्नु पर्दछ । सो शब्दले यो निर्देशिका बमोजिम कार्यपालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रभित्र भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्न जारी गरेका अनुमती पत्र समेतलाई जनाउँछ ।
- (घ) “भूमिगत जल” भन्नाले वीरेन्द्रनगर क्षेत्र भित्र रहेको भूमिगत पानीलाई जनाउनेछ ।
- (ङ) “प्राकृतिक पानी” भन्नाले सनातन समय देखि हुगोधारा, कुवा, नदी, खोला, इनार, पोखरी, ताल वा सतही प्राकृतिक स्रोतबाट निःसृत भएका वा भूमिगत स्रोतबाट निकालिएको पानी सम्भन्नु पर्दछ ।
- (च) “घरायसी प्रयोजन” भन्नाले व्यक्ति तथा परिवारले खाना पकाउन, पिउन, लुगा धुन, नुहाउन आदी घरायसी प्रयोजनका लागि प्रयोग गर्न र बेचविखन गर्न नमिल्ने प्रयोजनलाई जनाउँछ ।
- (छ) “व्यक्तिगत प्रयोजन” भन्नाले व्यवसायिक प्रयोजनमा भाडामा लगाउन घर, सपिङ्ग मल, सिनेमा हल, अपार्टमेन्ट, हाउजिङ्ग, अस्पताल, स्कूल, कलेज, विजनेश कम्प्लेक्स, होटल आदिका परिसर भित्र व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि मात्र भूमिगत जल उपयोग गर्न र बेच विखन गर्न नमिल्ने प्रयोजनलाई जनाउँछ ।
- (ज) “औद्योगिक प्रयोजन” भन्नाले उद्योग धन्डामा प्रयोग हुने, औद्योगिक परिसरमा मात्र उपभोग गरिने अर्थात उत्पादित क्षेत्र भन्दा बाहिरका क्षेत्रमा प्रयोग गर्न नमिल्ने र बेचविखन गर्न नमिल्ने प्रयोजनलाई जनाउँछ ।
- (झ) “व्यवसायिक प्रयोजन” भन्नाले पानी जन्य उद्योगबाट उत्पादित पानी, पानी उत्पादित क्षेत्र भन्दा बाहिर प्रयोग हुने र बेचविखन गर्न सकिने प्रयोजनलाई जनाउँछ ।
- (ञ) सार्वजनिक प्रयोजन भन्नाले सेवा प्रयोजनका लागि समुदायले संचालन गरेको, समुदायलाई सेवा पुऱ्याउन संचालन गरिएको, बेच विखन गर्न नमिल्ने प्रयोजनलाई सम्भन्नुपर्छ ।
- (ट) “पुनर्भरण” भन्नाले भूमिगत जल भण्डार (Aquifer) का भरण (Recharge) कार्यलाई जनाउनेछ ।
- (ठ) “उपभोक्ता” भन्नाले भूमिगत स्रोतबाट व्यक्तिगत, औद्योगिक, व्यवसायिक, सार्वजनिक वा अन्य प्रयोजनका लागि पानी निकाली उपयोग गर्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्थालाई जनाउनेछ ।
- (ड) “समिति” भन्नाले दफा ३ (तीन) बमोजिम गठित अनुमति प्रदान गर्ने प्राविधिक समिति सम्भन्नुपर्छ ।

- (ढ) “ट्यूव वेल” भन्नाले मेसिनको प्रयोग गरी डिप बोरिङ गरी भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न प्रयोग गरेको इनार सम्झनुपर्छ ।
३. भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्ने सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगरपालिकाको भौगोलिक क्षेत्र भित्र अनुमति पत्र लिएर मात्र भूमिगत स्रोतको पानी निकाली प्रयोग गर्न पाइनेछ ।
- (२) भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्ने प्रयोजनका लागि निर्माण गरिएका ट्यूववेल समितिद्वारा स्वीकृत डिजाइन बमोजिमको हुनुपर्नेछ । समितिबाट स्वीकृत डिजाइन अनुरूप ट्यूववेल निर्माण भए नभएको जाँच गरेर मात्र अनुमति पत्र जारी गरिनेछ ।
- (३) डिप बोरिङ अनुमति प्रदान तथा नियमन कार्य गर्न देहायको प्राविधिक समितिको व्यवस्था हुनेछ ।
(क) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- संयोजक
(ख) पूर्वाधार विकास शाखा प्रमुख	- सदस्य
(ग) भूमिगत पानी सम्बन्धी क्षेत्र हेर्ने शाखा प्रमुख	- सदस्य
- (४) उपदफा (३) बमोजिमको समितिमा कुनै कर्मचारी वा विशेषज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।
- (५) यस निर्देशिकामा जुनसुकै कुरा लेखिएका भए तापनि मेसिनको प्रयोग नगरी निर्माण हुने इनारका लागि अनुमति पत्र लिन आवश्यक पर्ने छैन ।
४. भूमिगत पानी उपलब्धताका आधारमा क्षेत्र वर्गीकरण : (१) भूमिगत पानीको पर्याप्तता, जल सतह, जल उपयोगको अवस्था, पुनर्भरणको संभावना, जनघनत्व आदिलाई आधार मानी भूमिगत पानीको उपलब्धता सम्बन्धी क्षेत्रका रूपमा नगरपालिकाले आफ्नो भौगोलिक क्षेत्रलाई सुरक्षित क्षेत्र, अर्ध संवेदनशील क्षेत्र र संवेदनशील क्षेत्रमा वर्गीकरण गर्न सक्नेछ ।
- (२) भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न निर्माण हुने ट्यूववेल रहने स्थान (भौगोलिक क्षेत्र) जुन वर्गीकरणमा पर्छ सोही वर्गीकरणका निमित्त अनुसूची (१) र (२) मा उल्लेख भए बमोजिमका परिमाणसम्म मात्र पानी निकाल्न वा उपयोग गर्न सकिने गरी अनुमति पत्र जारी गरिनेछ ।
- (३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि नगरपालिकाले भौगोलिक क्षेत्रको वर्गीकरण नगर्दा सम्म अनुमति लिन यस दफा बमोजिम कुनै बाधा पर्ने छैन ।
५. भूमिगत स्रोतको पानी उपयोगका प्रयोजन : (१) भूमिगत स्रोतको पानी निकाली उपयोग गर्ने अनुमतिको लागि देहाय अनुसारका प्रयोजन मध्ये कुन प्रयोजनका

लागि अनुमति पत्र माग गरिएको हो, सो स्पष्ट रूपमा खुलाई नगरपालिकामा आवेदन दिन पर्नेछ ।

- (क) घरायसी प्रयोजन
- (ख) व्यक्तिगत
- (ग) औद्योगिक
- (घ) व्यावसायिक
- (ङ) सार्वजनिक

६. अनुमति पत्रका लागि निवेदन तथा आवश्यक कागजात : (१) भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्ने प्रयोजनका लागि अनुमती माग गर्दा भूमिगत स्रोतबाट दैनिक निकालिने पानीको परिमाण समेत उल्लेख गरी निम्न कागजात संलग्न राखी नगरपालिका समक्ष निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

- (क) नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपी,
- (ख) फर्म, संस्था वा कंपनी, उद्योग, व्यवसाय भए :
 - (१) दर्ता प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपी
 - (२) मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता प्रमाणपत्र तथा स्थायी लेखा नम्बर दर्ता (PAN) प्रमाणपत्रको प्रमाणित प्रतिलिपी
 - (३) नगरपालिकाद्वारा तोकेको अवधि सम्मको कर चुक्ता प्रमाणपत्र वा आय विवरण पेश गरेको कागजातको प्रमाणित प्रतिलिपी
- (ग) सरकारी निकाय वा सेवा प्रदायक संस्था भए संस्थाको उद्देश्य देखिने कागजात
- (घ) टयूववेल निर्माण हुने स्थानको जिपीएस अवस्थिति (GPS Coordinate)
- (ङ) टयूववेल निर्माण स्थलको चिन्ह लगाएका भुउपग्रह बाट खिचिएको चित्र (Google, Wikimapia etc image)
- (च) टयूववेल निर्माण स्थलको जग्गाको कित्ता देखिने जग्गा नापी नक्सा
- (छ) जग्गाको स्वामित्वको कागजात/लालपुर्जाका प्रतिलिपी
- (ज) आफ्नो हकभोग वा स्वामित्वमा रहेको जग्गा नभए कम्तीमा दुई वर्ष जग्गा प्रयोग गर्ने गरी सम्बन्धित जग्गाधनीसँग गरिएको सम्झौता/करारनामा
- (झ) अनुसूचि (३) बमोजिमको ढाँचामा सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस
- (ञ) भित्री जमिनको अवस्थिति (Geological Structure) सहित भूमिगत जलको संभाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन
- (ट) सधियारको सहमतिपत्र संलग्न हुनुपर्नेछ । यदि सधियार नभेटिएमा पत्रिकामा कम्तीमा ७ दिनको सूचना प्रकाशन गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (ठ) नगरपालिकाले आवश्यक ठानेका अन्य कागजात ।

७. व्यावसायिक, औद्योगिक र सार्वजनिक प्रयोजनका लागि सार्वजनिक सुनवाई गर्नुपर्ने : (१) व्यावसायिक, औद्योगिक र सार्वजनिक प्रयोजनको लागि अनुमती पत्र माग गर्दा जनप्रतिनिधीको रोहवरमा स्थानीय स्तरमा गरिएको सार्वजनिक सुनवाई वा छलफलको प्रतिवेदन अनुसुची (४) बमोजिमको ढँचामा समेत पेश गर्नुपर्नेछ ।
- द. अनुमती पत्र दिने प्रकृया तथा आधार : (१) निवेदनमा उल्लेखित विवरण, संलग्न कागजात तथा भौगोलिक क्षेत्रको वर्गिकरणका आधारमा भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्ने प्रयोजनका लागि न्यूनतम गहिराई समेत उल्लेख गरी टयूव्वेल निर्माण गर्न समितिले स्वीकृती दिनेछ ।
- (२) नगरपालिकाको स्वीकृति पश्चात छ महिना भित्र टयूव्वेल निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेछ । उक्त समय भित्र कारणबस निर्माण कार्य सम्पन्न हुन नसकेमा कारण खोली टयूव्वेल निर्माण सम्पन्न गर्न म्याद थपका लागि नगरपालिकामा निवेदन दिनुपर्नेछ । म्याद थपको कारण मनासिव देखिएमा समितिले आवश्यकतानुसार म्याद थप गर्न सक्नेछ ।
- (३) टयूव्वेल निर्माण गर्दा सम्भाव्यता अध्ययनमा जुनसुकै कुरा उल्लेख भए तापनि घरायसी प्रयोग बाहेक Safe Area (सुरक्षित क्षेत्र)मा ३० मिटर गहिराई सम्म र अन्य क्षेत्रमा ५० मिटर गहिराई भन्दा कम गहिराईमा पानी तान्न पाइन छैन । सो गहिराई सम्म Gravel Pack नगरी Clay Sealing गर्नुपर्नेछ साथै भूमिगत पानीको सतह (Water Level) नाप्न मिल्ने गरी संरचना तयार पार्नुपर्नेछ ।
- (४) टयूव्वेल निर्माण सम्बन्धमा Pilot Hole निर्माण गरेपछि Well Logging, data, Lithological Section, Well Design सहितको प्रतिवेदन समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ ।
- (५) नगरपालिकाले प्राप्त कागजात, विवरण अध्ययन तथा आवश्यकतानुसार स्थलगत निरीक्षण गरी टयूव्वेलको प्रभावकारीता बढाउन निवेदकले पेश गरेका Well Design परिमार्जन गर्न सक्नेछ ।
- (६) नगरपालिकाबाट प्राप्त स्वीकृति तथा निर्देशन बमोजिम मात्र Tube well Construction, Tube Well Installation, sealing लगायतका कार्य गर्नुपर्नेछ ।
- (७) टयूव्वेल ड्रिलिङ्ग, जडान तथा सो सम्बन्धी संरचना निर्माणका कार्य कानून बमोजिम दर्ता भएका सम्बन्धित व्यवसायीबाट गराउनु पर्नेछ ।
- (८) टयूव्वेल निर्माणको विभिन्न चरणमा नगरपालिकाबाट निरीक्षण तथा अनुगमन

- गर्न सकिनेछ । समितिले ट्यूववेलको संरचना तथा निर्माण प्रक्रियाको जाँच परीक्षण गर्न सक्नेछ । जाँच परीक्षणका क्रममा स्वीकृति दिए बमोजिम निर्माण संरचना नभएको पाइएमा आवश्यकतानुसार निर्देशन दिन सक्नेछ र सो को पालना नभएमा नगरपालिकाले निर्माण कार्य रोक्न समेत सक्नेछ ।
- (९) ट्यूववेल निर्माण तथा संचालनका क्रममा प्राविधिक कारणले गर्दा स्वीकृती लिएको स्थानबाट ट्यूववेल स्थानान्तरण गर्नुपर्ने भएमा नगरपालिकालाई जानकारी गराई आवश्यकता अनुसार ५० मिटर वरपरको दुरीमा स्थानान्तरण गर्न सकिनेछ । ५० मिटर भन्दा बढीको दुरीमा नगरपालिकाको स्वीकृति लिएर मात्र स्थानान्तरण गर्न सकिनेछ ।
- (१०) एउटा ट्यूववेल निर्माण अनुमति दिई सकेपछि त्यसको २० मिटर क्षेत्रभित्र अन्य ट्यूववेल निर्माण गर्न अनुमति दिइने छैन ।
- (११) भूमिगत स्रोतका पानी निकाली उपयोग गर्ने सम्बन्धी अनुमति पत्रका लागि ट्यूववेल निर्माण पश्चात Well Development Report, Pump Test Report, Well Design, Water Quality Report तथा Pump Operation Schedule सहितका प्रतिवेदन नगरपालिका समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।
- (१२) समितिमा प्राप्त विवरण, कागजात, प्रतिवेदन र स्थलगत अवलोकन गर्दा उपयुक्त देखिएमा दफा (४) मा उल्लेख भए बमोजिम भूमिगत स्रोतको पानी उपयोग गर्न सकिने परिमाण तोक्यो अनुमति पत्र जारी गरिनेछ ।
- (१३) नगर भित्र विशेष तोकिएका पुरातात्विक, सार्वजनिक सम्पदाका क्षेत्रमा पुनः अध्ययन गरी प्राप्त प्रतिवेदनलाई कार्यपालिकामा छलफल गराएर मात्र अनुमति प्रदान गर्न सकिने छ ।
९. अनुमति पत्र नलिई भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न नपाइने : (१) घरायसी प्रयोजनका लागि मेसीनको प्रयोग नगरेर निकालिने बाहेक अन्य जुनसुकै अवस्थामा अनुमतीपत्र लिएर मात्र भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्नुपर्नेछ । अनुमती पत्र प्राप्त नगरी भूमिगत स्रोतको पानी निकाली उपभोग गरे गराएमा त्यस्ता उपभोक्ता व्यक्ति/फर्म/कम्पनी वा संस्थालाई नगरपालिकाको निर्णय बमोजिम जरिवाना गरी पानी निकाल्न प्रयोग गरेका उपकरण समेत जफत गर्न सक्नेछ ।
- (२) यस दफाको प्रयोजनार्थ अनुमति नलिई ट्यूववेल निर्माण गर्दै गरेको पाइएमा निर्माण सामग्री जफत गरी समितिको निर्णय बमोजिम २५ हजारसम्म जरिवाना गरी सामग्री छाडिने छ ।
१०. अनुमती पत्र दस्तुर : भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्न अनुमति पत्रको दस्तुर अनुसूची-६ मा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

११. अनुमती पत्र लिने समयसीमा तथा कारवाही : यो निर्देशिका लागु हुनुपूर्व अनुमति पत्र नलिई ट्यूबवेल मार्फत भूमिगत स्रोतको पानी निकाली प्रयोग गर्दै आएका उपभोक्ताहरूले पनि यो निर्देशिका लागू भए पश्चात नयाँ ट्यूबवेल सरह अनुमति पत्र लिनु पर्नेछ । अनुमति पत्रका लागि आवश्यक कागजात (दफा ६ मा उल्लेख भएबमोजिम) का अतिरिक्त आफुले प्रयोग गर्दै आएको ट्यूबवेल संरचनाको यथार्थ अवस्था देखिने विवरण तथा दफा ८ का उपदफा (१०) मा उल्लेख भए बमोजिमका कागजात सहित प्रयोजन खुलाई नगरपालिकामा आवेदन दिनु पर्नेछ । नगरपालिकाबाट स्थलगत निरिक्षण गर्दा मापदण्ड बमोजिमको ट्यूबवेल जडान भएको पाइएमा र पेश हुन आएका विवरण मनासिव देखिएमा दफा ८ को उपदफा (११) को व्यवस्था बमोजिम भूमिगत स्रोतको पानी निकाली उपयोग गर्न अनुमति पत्र जारी गर्न सकिनेछ । तोकिएको समय भित्र अनुमति पत्रका लागि प्रकृत्यामा नआएमा कार्यपालिकाको निर्णयानुसार कारवाही गर्न सकिनेछ ।
१२. अनुमती पत्र लिन उपभोक्ताहरूले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरू : भूमिगत स्रोतको पानी निकाली उपयोग गर्न अनुमति पत्र प्राप्त उपभोक्ताले ट्यूबवेल संचालन तथा पानी उपभोग सम्बन्धमा निम्न बमोजिम गर्न गराउन पर्नेछ ।
- (क) जुन प्रयोजनका लागि अनुमति पत्र लिएको हो सो प्रयोजनका लागि मात्र पानी निकाल्ने ।
- (ख) स्वीकृत परिमाणमा मात्र भूमिगत स्रोतका पानी निकाली उपभोग गर्न ।
- (ग) समितिका पूर्व स्वीकृती लिएर मात्र ट्यूबवेल, पम्प, आदि मर्मत सुधार गर्न ।
- (घ) राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर मापदण्ड, २०६२ अनुसार अनुसुचि (५) बमोजिमको ढाँचामा पानीको गुणस्तर कायम गर्न ।
- (ङ) स्थानीयस्तर, छरछिमेक एवं वातावरणीय प्रभावमा असर नपर्ने गरी भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपभोग गर्न ।
- (च) वर्षातको पानी (Rain Water) बाहेक समितिको स्वीकृती वेगर कुनै पनि गुणस्तरका जल पुनर्भरणमा प्रयोग नगर्न ।
- (छ) नियमानुसार बुझाउनु पर्ने रकम दस्तुर समयमा नै बुझाउने ।
- (ज) अनुमति पत्र नविकरण गरी अद्यावधिक राख्ने ।
- (झ) तोकें बमोजिमका प्रतिवेदन नगरपालिकामा पठाउन ।
- (ञ) नगरपालिकाको पूर्व स्वीकृती लिएर मात्र पानी निकाल्ने संरचना बन्द गर्न ।
- (ट) पानीको परिमाण नाप्न बल्क मिटर जडान गर्न ।
- (ठ) अनुमति पत्र लिने क्रममा पेश भएका Pump Test Report भन्दा पानीको Draw Down बढी भएमा बोर्डलाई जानकारी दिन ।

१३. **पुनर्भरणको व्यवस्था गर्नुपर्ने** : भूमिगत स्रोतको पानी उपयोगको अनुमति पत्र पाएका उपभोक्ताले भूमिगत पानी पुनर्भरणको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । पुनर्भरणका लागि आफ्नो क्षेत्र अपर्याप्त वा अपायक भएमा सार्वजनिक ठाउँ, विद्यालय, कलेज इत्यादि खुला क्षेत्रमा भएका ठाउँमा प्रस्ताव गर्न सकिनेछ । यसको निमित्त सो प्रस्ताव सहित सम्बन्धित पक्षसंग भएको संभौता पत्र वा करारनामाका कागजात संलग्न गर्न पर्नेछ । समितिले उक्त प्रस्ताव उपयुक्त ठानेमा पुनर्भरणका लागि स्वीकृति दिन सक्नेछ ।
१४. **क्षतिपूर्ति तथा हानी नोक्सानी व्यहोर्नु पर्ने** : भूमिगत पानी निकाल्ने प्रयोजनका लागि ट्यूबवेल वा इनार निर्माण गर्दाका बखत वा निर्माण पश्चात सो का कारणबाट नजिकका संधियार वा छरछिमेकका कुनै संरचनामा क्षति पुग्न गई सम्बन्धित वडा कार्यालयबाट प्रमाणित भएमा वा निर्माणका क्रममा सो कार्यमा संलग्न कामदारलाई कुनै क्षति पुग्न गएमा पुग्न गएको क्षतिको प्रकृतिका आधारमा प्रचलित कानुन बमोजिम ठहर भए मुताविक सम्बन्धित निर्माणकर्ता व्यक्ति/फर्म/कम्पनी वा संस्थाले सो क्षतिपूर्ति वा हानी नोक्सानी पूर्ण रूपले व्यहोर्नु पर्नेछ ।
१५. **घरायसी बाहेक अन्य प्रयोजनका लागि डिप बोरिङ संरचनाको माध्यमबाट भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्नु पर्ने** : घरायसी बाहेक अन्य जुनसुकै प्रयोजनका लागि Shallow Tube well वा इनारका माध्यमबाट ३० मिटर गहिराइ (Shallow Water layer) सम्मका भूमिगत पानी निकाली प्रयोग गर्दै आएका उपभोक्ताहरूले नगरपालिकाद्वारा तोकिएको समय अवधि भित्र Shallow Water layer का पानी निकाल्ने कार्य बन्द गरी नगरपालिकाको निर्देशन बमोजिम डिप ट्यूबवेल (डिप बोरिङ) संरचनाको माध्यमबाट Deep water layer को पानी निकाली प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।
१६. **नगरपालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण हुने** : अनुमति पत्र प्राप्त गरेका उपभोक्ताहरूको भूमिगत पानी निकाल्ने संयन्त्र तथा प्रकृयाका सम्बन्धमा आवश्यकतानुसार नगरपालिकाबाट अनुगमन निरीक्षण हुनेछ । निरीक्षणका क्रममा दफा १२ मा उल्लेख भएका शर्तहरूको पालना नभएको देखिएमा तुरुन्त सच्याउन समितिबाट निर्देशन हुनेछ । समितिबाट भएका निर्देशन पालना गर्नु सम्बन्धित उपभोक्ताको कर्तव्य हुनेछ । यस्तो निर्देशन पालना नगरी अटेर गरेमा त्यस्तो उपभोक्ताले उपयोग गर्ने भूमिगत पानीमा परिमाणात्मक बन्देज लगाउने, अनुमति पत्र स्थगन गर्ने, संयन्त्र बन्द गर्ने, अनुमति पत्र रद्द गर्ने लगायत नियमानुसार जरिवाना गर्न सकिनेछ ।
१७. **स्थानीय वातावरणमा परेको प्रभाव सम्बन्धमा जाचबुझ तथा कारवाही** : अनुमति पत्र प्राप्त उपभोक्ताले भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्दा ऐतिहासिक, पुरातात्विक

पानीको स्रोतमा असर परेको, पानी निकाल्ने कार्यबाट स्थानीय वातावरणमा प्रभाव परेको वा अन्य उपभोक्ताहरूलाई प्रत्यक्ष असर परेको भनी सूचना वा जानकारी वा निवेदन नगरपालिका समक्ष प्राप्त हुन आएमा सो सम्बन्धमा प्राविधिक टोली खटाइ जाचबुझ गरिनुका साथै आवश्यकता अनुसार विज्ञ टोली समेत गठन गरी छानविन गराइनेछ। यस सम्बन्धमा विज्ञ तथा प्राविधिक टोलीबाट प्राप्त राय तथा सिफारिस सहितको प्रतिवेदन राखी राय परामर्शका लागि सम्बन्धित वडा कार्यालयमा लेखी पठाईनेछ। नगरपालिकाबाट गठित प्राविधिक टोली तथा विज्ञ टोलीको सिफारिस तथा सम्बन्धित वडा कार्यालयबाट प्राप्त राय सिफारिस समेतका आधारमा कार्यपालिकाले पानी उपयोगमा परिमाणात्मक बन्देज, अनुमति पत्र स्थगन, संयन्त्र बन्द लगायत अनुमतिपत्र रद्द गर्नेसम्मका कार्यवाही गर्न सक्नेछ।

१८. भूमिगत स्रोतको पानी उपयोग प्रयोजन तथा परिमाणको आधारमा उपभोग शुल्क लगाउन सकिने : भूमिगत स्रोतको पानी उपयोग प्रयोजन तथा परिमाणको आधारमा अनुसुचि (२) बमोजिम ढाचामा उपभोग शुल्क लगाउन सकिने छ। शुल्क निर्धारणको विधि र दर प्रचलित कानून बमोजिम हुने छ।
१९. अनुमतिपत्र लिन उपभोक्ताले नगरपालिका समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने : व्यक्तिगत प्रयोजनका निमित्त भूमिगत स्रोतको पानी निकाली उपयोग गर्न अनुमति पत्र लिन उपभोक्ताले बार्षिक रुपमा र सो देखि बाहेक अरु प्रयोजनका निमित्त भूमिगत स्रोतको पानी निकाली उपयोग गर्न अनुमति पत्र लिन उपभोक्ताले चौमासिक रुपमा Pump Operation Hour, Bulk Meter Reading को प्रतिवेदन नगरपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ।
२०. अनुमति पत्र नविकरण सम्बन्धी व्यवस्था : (१) भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्ने तथा उपयोग गर्ने अनुमति पत्रको अवधि एक आर्थिक वर्षको हुनेछ। प्रत्येक आर्थिक वर्षको श्रावण महिना भित्र अनुमति पत्र नविकरणको लागि अनुमति पत्र नविकरण दस्तुर बुझाई नगरपालिकामा निवेदन दिनुपर्नेछ।
- (२) भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्न अनुमति पत्रको नविकरण दस्तुर अनुसूची-६ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ।
- (३) समितिले भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्न अनुमति पत्र नविकरण गर्दा भूमिगत पानीको पर्याप्तता जल सतह, जल उपयोगको अवस्था, जनघनत्व, वातावरणीय प्रभाव आदिलाइ दृष्टिगत गरी प्राविधिक प्रतिवेदनका आधारमा भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न सकिने परिमाणमा थपघट गर्न सक्नेछ।

- (४) भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्न अनुमति पत्रको नविकरणका लागि निम्न बमोजिम कागजात संलग्न राखी निवेदन दिनुपर्नेछ ।
- (क) भूमिगत जल गुणस्तर तथ्यांक
- (ख) पम्प संचालन रेकर्ड
- (ग) कर चुक्ता प्रमाणपत्र वा आय विवरण पेश गरेका कागजात
- (घ) समितिले तोके बमोजिमका नवीकरण दस्तुर दाखिला गरेका बैक भौचर
- (ङ) भूमिगत जल पुनर्भरण तथ्यांक
- (च) आफ्नो हकभोग वा स्वामित्वमा रहका जग्गा नभए जग्गा प्रयोग गर्न सम्बन्धित जग्गा धनीसंग गरिएको सम्झौता वा करारनामा ।
- (५) यो निर्देशिका लागू हुनु पूर्व समितिबाट भूमिगत स्रोतको पानी निकाली उपयोग गर्ने अनुमति पत्र प्राप्त गरेका उपभोक्ताले समेत यही निर्देशिका अनुसारको प्रकृया पुरा गरी नविकरण गर्नु पर्नेछ ।
- (६) यस निर्देशिका लागू हुनु पूर्व अनुमति पत्र प्राप्त गरी विगत वर्षहरूको नविकरण नगरेका उपभोक्ताहरूले तत्कालिन वर्षमा तोकिए बमोजिम नविकरण दस्तुर बुझाई निर्देशिकामा तोकिएका प्रकृया पुऱ्याई नविकरण गर्नुपर्ने छ ।
२१. भूमिगत पानी उपलब्धता क्षेत्र वर्गीकरणमा हेरफेर गर्न सकिने : नगरपालिका भित्रका भौगोलिक वर्गीकरणलाई भूमिगत पानीको पर्याप्तता, जलसतह, जल उपयोगका अवस्था, जनघनत्व आदि एकीकृत डाटावेसलाई अद्यावधिक गरी भूमिगत जलको अवस्थालाई ध्यानमा राखी भूमिगत पानीको पर्याप्तता सम्बन्धी क्षेत्र वर्गीकरणमा हेरफेर गर्न सकिने छ ।
२२. सम्पत्ति बेचबिखन तथा हकभोग परिवर्तनको अवस्थामा प्रचलित कानून बमोजिम हस्तान्तरण हुने : व्यक्ति/कम्पनी/संस्था/फर्मल लिएको टयूववेल निर्माणको स्वीकृती तथा भूमिगत जल उपयोगको अनुमति साधारणतया अरुमा हस्तान्तरण गर्न सकिने छैन । तर सम्पत्ती बेचबिखन तथा हकभोग परिवर्तन गर्दाका अवस्थामा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ । कानून बमोजिम हस्तान्तरण हुदा हस्तान्तरणको दस्तुर लाग्नेछ ।
२३. नगरपालिकासँग समन्वय गर्नुपर्ने : (१) कुनै पनि कारणले टयूववेल बन्द गर्नु पर्दा जल भण्डार (एक्विफर) तथा वरिपरिको वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभाव तथा त्यसका न्यूनिकरणका उपायहरूका सम्बन्धमा समितिसग समन्वय तथा छलफल गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।
- (२) कारणवश टयूववेल बन्द गराउनु पर्ने अवस्था आएमा आवश्यक व्यवस्था

मिलाएर भूमिगत जल भण्डार तथा त्यसका अवस्थाका बारे अध्ययन अनुसन्धानका लागि नगरपालिकाले त्यस्ता टयुववेल उपयोग गर्न सक्नेछ ।

२४. भूमिगत जल भण्डार सम्बन्धी तथ्यांक तयार गर्ने : नगरपालिकाले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा अनुमति दिइएका टयुववेल संख्या, भूमिगत जल उपयोग स्थान, भूमिगत जल गुणस्तर, भूमिगत जल सतह, भूमिगत जल उपयोग आदिको डाटा एकीकृत Data Base मा राखी प्रशोधन गरी भूमिगत जल भण्डार सम्बन्धी तथ्यांक विवरण वार्षिक प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्न सक्नेछ ।
२५. अनुमती पत्र नदिन तथा भूमिगत स्रोतको पानीका उपयोगमा परिमाणात्मक बन्देज लगाउन सकिने : नगरपालिकाले भूमिगत जल भण्डारको उपलब्धता ज्यादै न्युन भएका संम्बेदनशिल भौगोलिक क्षेत्रमा सम्बन्धित विज्ञ टोली समेतको राय लिइ व्यवसायिक, औद्योगिक तथा सार्वजनिक प्रयोजनका लागि भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न अनुमती नदिन तथा भूमिगत स्रोतको पानीको उपयोगमा परिमाणात्मक बन्देज लगाउन सक्नेछ ।
२६. परिमार्जन तथा संशोधन : कार्यपालिकाले यस निर्देशिकालाई आवश्यकता अनुसार संशोधन वा परिमार्जन गर्न सक्नेछ ।
२७. खारेज तथा अमान्य : निर्देशिकामा भएका व्यवस्था प्रचलित कानूनको व्यवस्थासग बाभिएमा बाभिएका हदसम्म अमान्य तथा खारेज हुनेछ ।

अनुसूची-१

(दफा ४ (२) सँग सम्बन्धित)

१. नगरपालिका भित्र भूमिगत श्रोतका पानीको पर्याप्तता, जल उपयोगका अवस्था, पुनर्भरणका सम्भावना, जनघनत्व आदिलाई आधार मानी भूमिगत पानीको उपलब्धता क्षेत्रका रूपमा गरिएको भौगोलिक वर्गिकरण :
- (क) सुरक्षित क्षेत्र (Safe Area)
- (ख) अर्ध संवेदनशिल क्षेत्र (Semi Critical Area)
- (ग) संवेदनशिल क्षेत्र (Critical Area)

अनुसूची-२

(दफा ४ (२) सँग सम्बन्धित)

क्षेत्रगत पानी निकाल्न सकिन अधिकतम परिमाण

सि.नं	क्षेत्र	एउटा टयुवेललाई दिइने अनुमति (लि.प्रति सेकेण्ड)	कैफियत
१	सुरक्षित क्षेत्र	२ देखि १५ सम्म	
२	अर्ध संवेदनशिल क्षेत्र	२ देखि ७ सम्म	
३	संवेदनशिल क्षेत्र	२ देखि ३ सम्म	

अनुसूची-३

(दफा ६(१)(भ) सँग सम्बन्धित)

वडाको सिफारिसको नमुना

मिति :

श्री वीरेन्द्रनगर नगरपालिका

नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, सुर्खेत ।

विषय : सिफारिस सम्बन्धमा ।

उपरोक्त सम्बन्धमा (व्यक्ति/फर्म/संस्था/प्रा.लि
ले मिति यस वडा कार्यालय समक्ष निवेदन पेश गरी यस
..... कार्यालय अन्तर्गत

स्थानमा प्रयोजनका लागि अन्दाजी
मिटर गहिराइ डायमिटरको इन्ार/ट्युबवेल निर्माण गरी पानी
उपयोग गर्न पाउँ भनी सिफारिस माग गर्नु भएका हुँदा तहाँको नियमानुसार निजलाई
ईन्ार/ट्युबवेल निर्माण गर्ने अनुमतिका लागि सिफारिस साथ आवश्यक
कार्यवाहीका लागि पठाइएको व्यहोरा अनुरोध छ ।

सिफारिस गर्ने पदाधिकारीको नाम :

पद :

सही :

मिति :

अनुसूची-४

(दफा ७ सँग सम्बन्धित)

सार्वजनिक सुनुवाइ गरेको जानकारी पठाउने पत्रको नमुना

श्री वीरेन्द्रनगर नगरपालिका

नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, सुर्खेत ।

विषय : सार्वजनिक सुनुवाइको प्रतिवेदन सम्बन्धमा ।

उपरोक्त सम्बन्धमा व्यक्ति/फर्म/संस्था/
 कम्पनी/प्रा.लि.ले वडा कार्यालय अन्तर्गत स्थानमा
 व्यावसायिक/औद्योगिक/सार्वजनिक प्रयोजनका लागि गहिराइ
 को इनार/ट्यूबेल निर्माण गर्ने अनुमति पत्रका सन्दर्भमा बाट
 खटिनुभएका जनप्रतिनिधि श्री को रोहवरमा स्थानीय
 स्तरमा मिति मा भएको सार्वजनिक सुनुवाइ तथा छलफलको
 निर्णयका प्रमाणित छाँयाकपी यसैसाथ संलग्न गरी पठाइएको व्यहोरा अनुरोध छ ।

सिफारिस गर्ने पदाधिकारीको

नाम :

पद :

सही :

मिति :

अनुसूची-६

(दफा १० र २०(२) सँग सम्बन्धित)

भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्ने तथा उपयोग गर्न अनुमति पत्रका दस्तुर तथा अनुमति पत्र नविकरण दस्तुर देहाय बमोजिम हुनेछ :

सि. नं.	विवरण	दस्तुर लाग्ने क्षेत्र	रकम रू.	कै.
१	अनुमति पत्र दस्तुर	औद्योगिक प्रयोजन व्यवसायीक प्रयोजन सार्वजनिक प्रयोजन घरायसी प्रयोजन व्यक्तिगत प्रयोजन	२०,०००।- २५,०००।- ५,०००।- ५,०००।- ५,०००।-	
२	अनुमति पत्र नविकरण दस्तुर	अनुमति दस्तुरको ५०%		
३	अतिरिक्त दस्तुर (क) अनुमतिपत्र नविकरण म्याद नाघेका दिन देखि ३ महिना सम्म (ख) सि.नं. ३ (क) मा उल्लेख भएका मिति भन्दा पछि अनुमतिपत्र नविकरण गर्दा	थप १०% थप ५०%		
३	अनुमतिपत्र नामसारी दस्तुर		१,०००।-	

आज्ञाले,
टिकाराम ढकाल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

भूमिगत स्रोतको पानी निकाल्न तथा उपयोग गर्न अनुमति-पत्र जारी गर्ने सम्बन्धी निर्देशिका, २०७६ मूल्य रू. १०।-